

IJTIMOYIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

ISSN 3060-5059

VOL.3 № 5

2026

KOMPETENSIYAVIY YONDASHUV – OLIY TA'LIM TARAQQIYOTINING METODOLOGIK ASOSI

Urunova Shaxlo Rafikovna
Andijon davlat texnika instituti, PhD

Annotatsiya

Ushbu maqolada kompetensiyaviy yondashuv oliy ta'lim taraqqiyotining metodologik asosi sifatida tahlil qilinadi. Maqolada "kompetentlik" va "kompetensiya" tushunchalarining nazariy-metodologik mohiyati ochib berilgan, ularning farqli jihatlari tahlil qilingan. Shuningdek, kalit kompetensiyalarning xususiyatlari, tasniflari va ularning kasbiy kompetentlikni shakllantirishdagi o'rni ko'rib chiqilgan. Maqolada kompetensiyaviy yondashuv ta'lim maqsadlari, mazmuni, metodlari va baholash tizimiga qanday o'zgarishlar kiritishi tahlil qilinadi. Xulosa qilib aytganda, kompetensiyaviy yondashuv oliy ta'limda nafaqat bilimli, balki ijtimoiy moslashgan, mustaqil qaror qabul qila oladigan va butun hayot davomida o'rganishga qodir mutaxassislarni tayyorlashning asosiy strategik yo'nalishi sifatida belgilanadi.

Kalit so'zlar: kompetensiyaviy yondashuv, kompetentlik, kompetensiya, kalit kompetensiyalar, kasbiy kompetentlik, oliy ta'lim, metodologik asos, ta'lim taraqqiyoti.

КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД – МЕТОДОЛОГИЧЕСКАЯ ОСНОВА РАЗВИТИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Урунова Шахло Рафиковна
Андижанский государственный технический институт, PhD

Аннотация

В данной статье подход компетентности анализируется как методологическая основа развития высшего образования. В статье раскрывается теоретико-методологическая сущность понятий «компетентность» и «компетенция», анализируются их различия. Также рассматриваются характеристики и классификации ключевых компетенций, а также их роль в формировании профессиональной компетентности. В статье анализируется, какие изменения подход компетентности вносит в цели, содержание, методы и систему оценивания образования. В заключение подход компетентности определяется как основное стратегическое направление подготовки в высшей школе не просто квалифицированных, но и социально адаптированных специалистов, способных к самостоятельному принятию решений и обучению на протяжении всей жизни.

Ключевые слова: подход компетентности, компетентность, компетенция, ключевые компетенции, профессиональная компетентность, высшее образование, методологическая основа, развитие образования.

THE COMPETENCY-BASED APPROACH – METHODOLOGICAL FOUNDATION FOR THE DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION

Urunova Shakhlo Rafikovna
Andijan State Technical Institute, PhD

Abstract

This article analyzes the competency-based approach as a methodological foundation for the development of higher education. The article reveals the theoretical and methodological essence of the concepts of "competence" and "competency", and analyzes their differences. It also examines the characteristics and classifications of key competencies, as well as their role in shaping professional competence. The article analyzes the changes the competency-based approach brings to educational goals, content, methods, and assessment systems. In conclusion, the competency-based approach is defined as the main strategic direction for training in higher education – not just qualified, but socially adapted specialists capable of independent decision-making and lifelong learning.

Keywords: competency-based approach, competence, competency, key competencies, professional competence, higher education, methodological foundation, educational development.

Jamiyatning hozirgi rivojlanish bosqichida ishlab chiqarishning turli sohalari uchun mutaxassislar tayyorlash darajasiga yuqori talablar qo'yilmoqda. Ommaviy kompyuterlashtirish, eng yangi axborot texnologiyalarining joriy etilishi va rivojlanishi ta'lim, biznes, sanoat ishlab chiqarishi, ilmiy tadqiqotlar va ijtimoiy hayot sohalarida hayratlanarli yutuqlarga olib kelmoqda. Mutaxassisni oliy o'quv yurtida tayyorlash uning yuqori darajadagi kompetentligi, harakatchanligi va shaxsini rivojlantirish uchun eng qulay shart-sharoitlarni yaratishni ta'minlashi kerak. Shu munosabat bilan, hozirgi vaqtda mutaxassis kompetentligi ijtimoiy tajribaning murakkablashuvi va kengayishi, axborotni taqdim etish va qayta ishlashning tobora yangi va juda xilma-xil shakllarining paydo bo'lishi, jamiyat mutaxassisga qo'yadigan talablar darajasining ortib borishi tufayli tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Gap shundaki, bugungi kunda har qanday kasbiy faoliyat sohasida mutaxassislar tayyorlash yangi konseptual asosda – kompetensiyaviy yondashuv doirasida amalga oshirilishi kerak.

Pedagogik adabiyotlarda ta'kidlanganidek, kompetensiyaviy yondashuv "bu tubdan yangi yondashuv bo'lib, u o'qituvchining o'quvchilarga ta'lim berishga munosabatini qayta ko'rib chiqishni talab qiladi. Bu yondashuv global o'zgarishlarga – ongni o'zgartirishdan tortib metodik bazani o'zgartirishgacha olib kelishi kerak" [14; 35-b].

Ta'limdagi kompetensiyaviy yondashuv "ta'lim va tarbiya maqsadlarini tor fan doirasidagi ta'lim bilan cheklab qo'yadigan va erkin bozor raqobati sharoitida zamonaviy inson kompetentligining mohiyatini yetarlicha hisobga olmaydigan bilim, ko'nikma va malakalarga muqobil" sifatida rivojlanmoqda [6; 64-b]. Kompetensiyaviy yondashuv o'zida "bilimga yo'naltirilgan komponentgina kamaymaydigan, balki hayotiy muammolarni hal qilish, asosiy funksiyalar, ijtimoiy rollar, kompetensiyalarni bajarishning yaxlit tajribasini o'z ichiga oladigan" ta'lim mazmunini aks ettirib, fan mazmuni esa bunda bo'ysunuvchi, yo'naltiruvchi rol o'ynaydi. Kompetensiyaviy yondashuv talabalarni real hayotga, jumladan, fan bo'yicha bilim, samarali faoliyatni amalga oshirish va shaxsiy resurslarni faollashtirishni o'z ichiga olgan holda, sifatli mutaxassis tayyorlash uchun keng imkoniyatlar ochadi [5; 23-b]. Kompetensiyaviy yondashuvning zamonaviy ta'limdagi rolini bunday tushunish uni o'quv rejasidagi barcha fanlarni, xususan, ta'lim muassasalarida til fanlarini o'qitishning yetakchi metodologik prinsipi sifatida ko'rib chiqishga imkon beradi.

A.V. Barannikovning fikricha, kompetensiyaviy yondashuvni o'quv jarayoniga joriy etish "... ham ta'lim mazmuniga, ham o'quv jarayonini amalga oshirishga, ham o'qituvchi amaliyotiga jiddiy o'zgarishlar kiritadi" [2; 10-b].

Birinchidan, ta'limning maqsadi jarayon emas, balki o'quvchilarning ma'lum bir natijaga erishishidir. Fan ichidagi material mazmuni o'qituvchi tomonidan shakllantirilgan natijaga mos ravishda tanlanadi. Baholashga yondashuvlar ham o'zgaradi – baholash jarayoniga refleksiya, dalillar portfelini yig'ish, o'quvchilar faoliyatini kuzatish kiritiladi.

Ikkinchidan, mashg'ulotlarni tashkil etish shakl va usullari o'zgaradi: ta'lim faoliyatli xususiyat kasb etadi, asosiy e'tibor amaliyot orqali o'qitish, o'quvchilarning kichik guruhlarda samarali ishlashi, individual o'quv traektoriyalarini qurish, fanlararo aloqalardan foydalanish, o'quvchilarning mustaqilligi va qaror qabul qilish uchun shaxsiy mas'uliyatini rivojlantirishga qaratiladi. Uchinchidan, bilimlarni o'qituvchidan o'quvchilarga yetkazish mexanizmlari o'zgaradi: axborot resurslariga erkin kirish, o'z-o'zini o'qitish, masofaviy va tarmoqli ta'lim ustuvor ahamiyat kasb etadi. Ta'limning bu barcha shakllari o'quvchini ijtimoiy va kasbiy rollarga shunday kiritishga qaratilganki, unga ikkalasida ham muvaffaqiyatli bo'lishni o'rgatadi. Bu o'quvchilarga kelajakda mustaqil ravishda o'z kasbiy darajasini oshirish, butun hayot davomida o'rganishga yordam beradi" [7; 87-b].

Zamonaviy oliy ta'lim muammolarini o'rganayotgan ko'plab tadqiqotchilar aynan kompetensiyaviy yondashuv bilan oliy maktab inqirozidan chiqish imkoniyatini bog'laydilar. Biz bu borada ular bilan hamfikrmiz, chunki kompetensiyalar ta'limning shaxsiy va ijtimoiy ma'nosini birlashtiradi, oliy maktabda nafaqat malakali, balki ijtimoiy jihatdan moslashgan mutaxassislar tayyorlashga qaratilgan. Kompetensiyalar talaba shunchaki bilim, ko'nikma va malakalar yig'indisini o'zlashtirmasligini, balki unga amaliy faoliyatni muvaffaqiyatli amalga oshirish, aniq vazifalar yoki muammoli vaziyatlarni hal qilish uchun bilim va ko'nikmalardan foydalanishga qaratilgan protseduralar majmuasini egallashini nazarda tutadi. Kompetensiyalar zamonaviy inson uchun zarur: uning o'z hayotining emas, balki butun jamiyat hayotining sifati uning ularni qanchalik yaxshi o'zlashtirganiga bog'liq.

Albatta, bunda o'qituvchining malakasi ham o'zgarishsiz qolmaydi. U o'zi muloqot qila olishi, maqsadlar qo'yishi va o'quvchilarni ularga erishishga undashi, tahlil va o'z-o'zini tahlil qilishni o'rgatishi,

ya'ni o'zining kompetentli xulq-atvorini namoyish qilishi kerak. Kompetentlik faoliyatni nazarda tutganligi sababli, pedagog o'zi bu faoliyatni tegishli tarzda tashkil eta olishi kerak.

Kompetensiyaviy yondashuvni ta'limda qo'llashda tadqiqot mualliflari ma'nosi jihatidan yaqin bo'lgan ikkita atamadan foydalanadilar: "kompetentlik" va "kompetensiya", ammo ular o'z mazmuni, hajmi bilan farqlanadi.

"Kompetentlik" va "kompetensiya" tushunchalari, ularning nazariy-metodologik mohiyati haqida gapiradigan bo'lsak, "ta'lim maqsadlari" va "ta'lim mazmuni" kabi eng muhim didaktik toifalar kesishmasida paydo bo'lgan.

Ma'lumki, "kompetensiya" atamasi ilmiy muomalaga taniqli tilshunos A.V. Xutorskoy tomonidan insonning biron-bir faoliyatni bajarish qobiliyatini ifodalash uchun kiritilgan. Hozirgi vaqtda bu atama o'z ma'nosini kengaytirgan va quyidagicha tushuniladi: 1) kimdir yaxshi biladigan masalalar doirasi; 2) kimningdir vakolatlari, huquqlari doirasi yoki "biron-bir masalalar doirasi, biron-bir bilim sohasidagi xabardorlik" [12; 83-b]. "Kompetentlik" esa kompetentli, bilimli, xabardor, biron-bir sohada obro'li mutaxassisning xususiyati sifatida aniqlanadi.

Ikkala tushunchani maxsus adabiyotda farqlashga urinish, terminologik ma'nolarni olgach, bu so'zlarning o'ziga xos semantikaga ega bo'lishiga olib keldi. Taniqli metodist olim A.N. Shchukin "...agar kompetentlik deganda biron-bir faoliyatni (shu jumladan, nutqiy faoliyatni) bajarish qobiliyati tushunilsa, kompetensiya – bu o'qitish jarayonida orttirilgan bilim, ko'nikma, malakalar ko'rinishidagi qobiliyatning mazmunli komponentidir", degan fikrni ta'kidlaydi [13; 45-b].

"Kompetentlik" tushunchasi kompetensiyaga, biror narsa haqida hukm chiqarishga imkon beruvchi bilimlarga egalik; har tomonlama bilimga ega bo'lgan va fikri ishonchli, obro'li bo'lgan inson sifatida talqin qilinadi [9; 45-b]. Ko'rib chiqilayotgan tushunchalarning taqdim etilgan talqinlarida ularning o'zaro bog'liqligiga ishora qiluvchi xususiyatlar mavjud. Agar kompetensiya ma'lum bir sohadagi bilim va tajriba, kimningdir xabardorlik doirasi bo'lsa, kompetentlik – bu kompetensiyaga egalikdir. Kompetentlik – bu bilim, tajriba va ko'nikmalarga egalik, shuningdek, analitik, ijodiy va amaliy ko'nikmalarga bog'liq bo'lgan ushbu bilimlarni moslashuvchan qo'llash imkoniyatidir [4; 30-b]. Shunday qilib, kompetentlik ma'lum bir shaxsiy xususiyat, kompetensiya esa aniq kasbiy yoki funksional sifatlarning yig'indisidir.

Ta'lim falsafasi sohasidagi olim N.S. Rozovning fikricha, kompetentlik tushunchasi "shunday ma'no bildiradiki, u bir tomondan, inson bilimi va amaliyotiga oid yangi kashfiyotlar va ishlanmalarni o'zlashtira olishni anglatadi, ikkinchi tomondan, har bir profil turi, ta'lim tizimlari bosqichi uchun ta'lim talablarini aniqlashga imkon beradi" [10; 85-b]. Muallif mutaxassis kompetentligi mazmuniga quyidagi jihatlarni kiritadi:

ma'noviy – vaziyatni umumiy madaniy kontekstda xos anglash;

muammoli-amaliy – vaziyatni tanib olish va tushunishning adekvatligi, maqsadlar, vazifalar, me'yorlarni aniq qo'yish va ushbu vaziyatda samarali bajarish;

kommunikativ – tegishli muloqot va o'zaro ta'sir namunalarini hisobga olgan holda turli vaziyatlarga mos muloqot qilish.

Kompetentlikning mohiyati shundaki, u ta'lim samaradorligi natijasi sifatida to'g'ridan-to'g'ri undan kelib chiqmaydi, balki shaxsning o'zini-o'zi rivojlantirishining, uning texnologik emas, balki shaxsiy o'sishining, faoliyat va shaxsiy tajribani tashkil etish hamda umumlashtirishning natijasidir. V.N. Vvedenskiy kompetentlikni "bilim, ko'nikma, malaka, ma'lumotlilikning mavjudlik usuli bo'lib, shaxsning o'zini-o'zi ro'yobga chiqarishiga, tarbiyalanuvchining dunyoda o'z o'rnini topishiga yordam beradi, buning natijasida ta'lim yuqori darajada motivatsiyalangan va haqiqiy ma'noda shaxsga yo'naltirilgan bo'lib, shaxsiy salohiyatdan maksimal darajada foydalanish, atrofdegilar tomonidan shaxsning tan olinishi va uning o'z ahamiyatini anglashini ta'minlaydi" deb hisoblaydi [3; 51-b]. Shunday qilib, kompetentlik – bu insonning shaxsiy xususiyati bo'lib, ta'limning intellektual va ko'nikmalardan iborat tarkibiy qismlarini birlashtiradi, uning mazmuniga ma'noviy, muammoli-amaliy va kommunikativ jihatlari kiradi.

Yevropa ta'lim dasturlarida kompetensiyalar tushunchasi bilim va tushunish (akademik sohaning nazariy bilimi, bilish va tushunish qobiliyati), qanday harakat qilishni bilish (bilimlarni aniq vaziyatlarga amaliy va operativ qo'llash), qanday bo'lishni bilish (ijtimoiy kontekstda boshqalar bilan idrok etish va yashash usulining ajralmas qismi sifatidagi qadriyatlar)ni o'z ichiga oladi. Kompetensiyalar ba'zi bir shaxsning ushbu kompetensiyalarni amalga oshirishga qodir bo'lgan daraja yoki chegarani tavsiflovchi xususiyatlar (bilim va uni qo'llash, pozitsiyalar, ko'nikmalar va mas'uliyatga tegishli)ning birikmasidir.

A.V. Xutorskoy kompetensiyani “muayyan fanlar va jarayonlar doirasiga nisbatan beriladigan, ularga nisbatan sifatli va samarali faoliyat yuritish uchun zarur bo‘lgan shaxsning o‘zaro bog‘liq sifatleri (bilim, ko‘nikma, malaka, faoliyat usullari) yig‘indisi” deb tushunadi [12; 84-b].

A.S. Andrienko kompetensiya tushunchasiga o‘quvchilarning bilim, ko‘nikma va tajribaga asoslangan faoliyatga qobiliyati va tayyorligini, subyektning o‘quv-bilish jarayonida faol ishtirok etishiga yo‘naltirilganligini, shuningdek, uni ta‘lim faoliyatiga muvaffaqiyatli qo‘shilishga qaratilganligini kiritadi [1; 27-b].

Shunday qilib, kompetensiyaning barcha ta‘riflari uchun umumiy jihat – uni shaxsning mulki, insonning turli vazifalarni bajarishdagi potensial qobiliyati, ma‘lum bir kasbiy faoliyatni amalga oshirish uchun zarur bo‘lgan bilim, ko‘nikma va malakalar yig‘indisi sifatida tushunishdir.

Adabiyotlarda ma‘lum universallikka ega bo‘lgan, keng qo‘llanish doirasiga ega kompetensiyalar kalit (asosiy) kompetensiyalar deb ataladi.

Bu borada L.O. Filatovanning ta‘kidlashicha, kompetensiya quyidagi xarakterli belgilarga ega bo‘lsa, uni kalit deb hisoblash mumkin [11; 68-b]:

integral xarakterga ega bo‘lib, madaniyat va faoliyatning keng sohalari bilan bog‘liq bo‘lgan bir qator bir xil ko‘nikma va bilimlar, faoliyat usullarini o‘z ichiga oladi;

yarim funksional xususiyatga ega bo‘lib, uni egallash kundalik hayot vaziyatlarida turli vazifalarni muvaffaqiyatli hal qilish imkonini beradi;

fanlararo xarakterga ega, ya‘ni faoliyatning turli sohalarida qo‘llaniladi;

yetarlicha yuqori darajadagi intellektual rivojlanishga tayanadi;

ko‘p jihatli va ko‘p o‘lchovli, chunki u turli aqliy jarayonlar va intellektual ko‘nikmalar, shaxsiy sifatleri o‘z ichiga oladi;

ta‘lim natijalari sifatining integral xususiyatlaridan biri sifatida qaralishi mumkin.

Hozirgi vaqtda turli tadqiqotchilar (A.V. Barannikov, A.A. Getmanskaya, D. Raven, M. Xolsted, T. Orji, A.V. Xutorskoy va boshqalar) yigirmadan ortiq kalit kompetensiyalarni ajratib ko‘rsatadilar va ularning turli tasniflarini taklif qiladilar. Masalan, A.V. Barannikov quyidagi kalit kompetensiyalar tizimini taklif qiladi [2; 13-b]:

o‘quv kompetensiyalari;

tadqiqot kompetensiyalari;

ijtimoiy-shaxsiy kompetensiyalar;

kommunikativ kompetensiyalar;

tashkilotchilik faoliyati va hamkorlik sohasidagi kompetensiyalar;

shaxsiy-adaptiv kompetensiyalar.

Yevropa Kengashi tomonidan barcha yosh mutaxassislar egallashi kerak bo‘lgan beshta kalit kompetensiya ajratilgan [15; 53–54-b]:

siyosiy va ijtimoiy kompetensiyalar – mas‘uliyatni o‘z zimmasiga olish, guruh qarorlarini qabul qilishda ishtirok etish, nizolarni zo‘ravonliksiz hal qilish, demokratik institutlarni qo‘llab-quvvatlash va yaxshilashda ishtirok etish qobiliyati;

ko‘p madaniyatli jamiyatda yashash bilan bog‘liq kompetensiyalar, madaniyatlararo kompetensiyalar – farqlarni qabul qilish, boshqalarni hurmat qilish va boshqa madaniyat, til va din vakillari bilan yashash qobiliyati;

og‘zaki va yozma muloqotni egallashga tegishli kompetensiyalar – bir nechta tilni bilish;

jamiyatning axborotlashuvi ortishi bilan bog‘liq kompetensiyalar – ushbu texnologiyalarni egallash, ularni qo‘llash, zaif va kuchli tomonlarini, ommaviy axborot vositalari va reklama orqali tarqatiladigan axborotga nisbatan tanqidiy hukm chiqarish usullarini tushunish;

shaxsiy, kasbiy va ijtimoiy hayot kontekstida uzluksiz ta‘limning asosi sifatida butun hayot davomida o‘rganish qobiliyati.

Ushbu kompetensiyalarni ajratib ko‘rsatishning maqsadlaridan biri – ta‘lim tizimi va turli ta‘lim muassasalari bitiruvchilariga qo‘yiladigan talablarni yagona Yevropa hududida umumiy maxrajga keltirish, turli ta‘lim dasturlarini tuzishda yo‘naltirishi kerak bo‘lgan ma‘lum bir mezonni ajratib ko‘rsatishdir.

Shunday qilib, kompetensiyaning barcha ta‘riflari uchun umumiy jihat – uni shaxsning mulki, insonning turli vazifalarni bajarishdagi potensial qobiliyati, ma‘lum bir kasbiy faoliyatni amalga oshirish uchun zarur bo‘lgan bilim, ko‘nikma va malakalar yig‘indisi sifatida tushunishdir. Shu bilan birga, olimlar insonning u yoki bu kasbiy faoliyatiga nisbatan “kasbiy kompetentlik” atamasini ishlatadilar. Bu zamonaviy sharoitda professionallik rolining ortishi bilan mutaxassisning kasbiy kompetentligi va uni oliy

o'quv yurtida o'qitish sharoitida maqsadli shakllantirish muammosi ayniqsa keskin qo'yilishi bilan izohlanadi. Boshqacha qilib aytganda, oliy o'quv yurtida kasbiy kompetentlikni shakllantirish mutaxassis tayyorlashning maqsadi, shaxsan muhim xususiyat, uning professionalligining namoyon bo'lish darajasiga aylanadi.

Kasbiy kompetentlik oliy o'quv yurti mashg'ulotlari jarayonida orttirilgan va ushbu mutaxassislik bo'yicha oliy ta'limning mazmunli komponentini tashkil etuvchi mutaxassislik bo'yicha kasbiy bilim, ko'nikma va malakalar majmuini nazarda tutadi. An'anaviy "bilim, ko'nikma, malaka" modelidan farqli ravishda, kompetensiyaviy yondashuv talabani real hayot va kasbiy faoliyatga tayyorlashga, uning shaxsiy resurslarini faollashtirishga qaratilgan. Kalit kompetensiyalar (o'quv, tadqiqot, kommunikativ, ijtimoiy-shaxsiy, adaptiv va boshqalar) zamonaviy mutaxassisning ajralmas qismi sifatida tavsiflanadi. Kompetensiyaviy yondashuv o'qituvchidan ham yangicha kompetensiyalarni – muloqot qilish, motivatsiyalash, tahlil va refleksiyaning tashkil eta olish kabi fazilatlarini talab qiladi. Ushbu yondashuvni joriy etish ta'lim natijalarini baholash tizimini ham o'zgartirib, refleksiya, portfel va kuzatuv kabi usullarni kiritishni taqozo etadi. Xulosa sifatida aytish mumkinki, kompetensiyaviy yondashuv oliy ta'lim taraqqiyotining strategik yo'nalishi bo'lib, u jamiyat ehtiyojlariga javob bera oladigan, raqobatbardosh va moslashuvchan mutaxassislar tayyorlashni ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Андриенко А. С. Развитие иноязычной профессиональной коммуникативной компетентности студентов технического вуза: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. – Ростов н/Д, 2007. – 168 с.
2. Баранников А. В. Содержание общего образования: компетентностный подход. – М.: ГУ ВШЭ, 2002. – 51 с.
3. Введенский В. Н. Моделирование профессиональной компетентности педагога // Педагогика. – 2003. – № 10. – С. 51–56.
4. Додонов Б. И. Структура и динамика мотивов деятельности // Вопросы психологии. – 1984. – № 4. – С. 30–40.
5. Жуков Ю. М., Петровская Л. А., Растянников П. В. Диагностика и развитие компетентности в общении. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1991. – 96 с.
6. Крепкая Т. Н. Формирование иноязычной коммуникативной компетентности в системе дополнительной профессиональной лингвистической подготовки студентов в техническом вузе: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. – СПб., 2005. – 212 с.
7. Миролюбов А. А. Сознательно-сопоставительный метод обучения иностранным языкам. – М., 1998. – 314 с.
8. Олейникова О. Н. Принципы разработки стандартов профессионального образования и обучения в странах Западной Европы // Среднее профессиональное образование. – 2002. – № 1. – С. 15–17.
9. Перевозчикова Н. Г. Pedagogical conditions for the formation of communicative competence among technical university students within the course "Russian language and speech culture" // Педагогика. Вопросы теории и практики. – 2025. – Т. 10. – № 9. – С. 45–55.
10. Розов Н. С. Ценности гуманитарного образования // Высшее образование в России. – 1996. – № 1. – С. 85–89.
11. Филатова Т. О. Развитие преемственности школьного и вузовского образования. – М., 2005. – 192 с.
12. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58–64.
13. Анисина Ю. В. Становление и развитие профессионально ориентированного обучения русскому языку как иностранному на неязыковых факультетах вузов России // Научный диалог. – 2013. – № 9 (21). – С. 83–91.
14. Щукин А. Н. Методика преподавания русского языка как иностранного. – М.: Высшая школа, 2003. – 334 с.
15. Щукин А. Н. Теория обучения иностранным языкам: лингводидактические основы. – М.: ВК, 2012. – 336 с.
16. Yakubova F. A. Methodological approaches to the formation of professional competencies of graduates of technical universities by means of the Russian language // International Journal of Pedagogics. – 2022. – Vol. 2. – No. 11. – P. 53–60.